

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ДЕРМАНСЬКА ЛЮДМИЛА ВАСИЛІВНА

УДК 658.589 : 664(477)

**ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2013

Дисертація на правах рукопису.

Робота виконана в Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Тибінь Анатолій Михайлович,
Тернопільський національний економічний університет,
декан факультету міжнародного бізнесу та менеджменту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Череп Алла Василівна
Запорізький національний університет,
декан економічного факультету,
завідувач кафедри фінансів та кредиту

кандидат економічних наук
Малюта Людмила Ярославівна
Тернопільський національний технічний університет імені
Івана Пулюя,
доцент кафедри менеджменту підприємницької діяльності

Захист відбудеться 24 травня 2013р. о 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 у Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46020 м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020 м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий 22 квітня 2013 р .

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. П. Шаварина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток України як суверенної держави, що прагне побудови конкурентоспроможної економіки на основі демократичних цінностей, неможливий без ефективного та стабільного зростання інноваційної діяльності кожного суб'єкта господарювання, регіону і країни загалом. Однак при переході економіки на інноваційний шлях розвитку існує багато перепон, подолання яких є вкрай актуальною проблемою сьогодення. Щоб сформулювати конкретні рекомендації з її вирішення, необхідно розглянути сучасний стан інноваційної діяльності та проаналізувати існуючі проблеми.

Дослідженнями стану, проблем та рекомендацій щодо прогресивного інноваційного розвитку економіки України займалися такі науковці: Л. Л. Антонюк, О. І. Амоша, О. В. Бойко, І. М. Буднікевич, Ж. А. Говоруха, В. М. Гончаров, Л. В. Дейнеко, С. М. Ілляшенко, О. В. Кіктенко, О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, Н. С. Ліба, Л. Я. Малюта, І. А. Павленко, Н. Б. Проценко, Д. В. Солоха, А. М. Тибінь, Л. І. Федулова, А. В. Череп.

Україна розвивається як країна з високою часткою сировинних галузей промисловості, де переважає сфера недостатнього наукоємного матеріального виробництва. Загальновідомо, що рівень конкурентоспроможності країни залежить від рівня її інноваційного розвитку, тому впровадження інновацій у ринкову економіку є одним із наймогутніших важелів конкурентної боротьби та економічного зростання підприємств.

Нині інновації стають ключовим чинником прогресу для більшості підприємств, тому цілком логічним є факт, що вітчизняні науковці акцентують свої дослідження на особливостях інноваційних процесів, які є запорукою оптимізації всього виробничо-господарського потенціалу підприємств та економічного стану України загалом. Однак без ефективного функціонування економічного механізму управління неможливо вирішити проблему забезпечення скоординованого, цілеспрямованого та дієвого керівництва інноваційними процесами держави. Окремі аспекти теоретичних і практичних досліджень щодо формування даного механізму висвітлено у наукових працях О. Ю. Амосова, Г. В. Астапової, Г. Одінцева, О. Єрьоминка-Григоренка, В. С. Коломийчука, Ю. Лисенка, П. Єгорова, О. Б. Коротича, А. Кульмана.

Однак масштаби та рівень наукових розробок щодо національних інноваційних пріоритетів, формування економічного механізму управління інноваційним розвитком, пошук основних чинників, що гальмують інноваційну діяльність підприємств та обґрунтування механізмів залучення інновацій у виробництво, залишаються недостатньо вивченими.

При дослідженні даної проблематики потрібно, перш за все, звернути увагу на чинники, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, а саме: наявність концепції інноваційного розвитку; місце підприємства на ринку; виробництво продукції, що користується попитом; якість продукції; потенціал підприємства в діловій співпраці; ступінь його залежності від використання трудових ресурсів суб'єкта господарювання; ефективність інноваційного розвитку.

Вище перелічене дає змогу підтвердити важливість впливу інноваційного розвитку в забезпеченні ефективної діяльності та конкурентних переваг підприємства. У свою чергу, на інноваційний розвиток впливає і економічний механізм управління.

Для розуміння сутності такого економічного механізму управління інноваційними процесами важливим є осмислення понятійного апарату, що передбачає, передусім, опрацювання теоретичних підходів до визначення поняття «економічний механізм управління».

Науково-теоретична та практична значимість перелічених напрямів дослідження свідчить про актуальність обраної теми дисертаційної роботи та визначає її мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з тематикою науково-дослідних робіт Тернопільського національного економічного університету за темою «Управління бізнес-процесами в господарських організаціях» (державний реєстраційний номер 0110U001126), у межах якої автором розроблено пропозиції щодо удосконалення концепції управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості на основі впровадження економічного механізму управління інноваційним розвитком, запропоновано

методичний підхід до визначення показників ефективності діяльності підприємств харчової промисловості з урахуванням інноваційного розвитку у перспективі.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-концептуальних і методичних положень та науково-практичних рекомендацій щодо формування економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості.

Реалізація поставленої мети визначила необхідність розв'язання наступних завдань:

- конкретизувати поняття «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний розвиток» та виявити їх базові елементи;
- визначити сутність економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств та дослідити особливості його функціонування на підприємствах харчової промисловості;
- виділити концепцію управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості на основі використання економічного механізму управління інноваційним розвитком;
- запропонувати формування структур інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості в залежності від існуючих проблемних аспектів їх діяльності;
- проаналізувати інноваційну складову як важливий фактор розвитку та вагомості впровадження інновацій у діяльності підприємств харчової промисловості;
- удосконалити методичний підхід до оцінки якості інноваційної продукції як складової економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості;
- дослідити використання результатів самооцінки у процесі управління інноваційним розвитком підприємств й удосконалення діяльності підприємств харчової промисловості;
- розробити методичний підхід до визначення впливу інноваційної складової в економічному механізмі управління інноваційним розвитком на обсяги виробництва продукції та ефективність діяльності підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси управління інноваційним розвитком вітчизняних підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних засад формування економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою даної дисертаційної роботи є фундаментальні положення в управлінні інноваційним розвитком підприємств, що висвітлені в наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених. Результати отримані з урахуванням сукупності загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, а саме: методу системного аналізу формалізації складних структур – для дослідження теорії інноваційного розвитку та формування механізму управління інноваційним розвитком підприємств (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); статистичних методів обробки даних, методу групування, факторного аналізу, балансового методу – для оцінки сучасного стану та змін інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3); аналізу, синтезу, індукції, дедукції, абстрагування – для узагальнення існуючих та формування нових теоретичних положень щодо специфіки механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості (підрозділи 1.2, 2.2, 2.3); методів аналізу рядів динаміки теоретичного моделювання – для дослідження ролі інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості (підрозділ 2.3); методів економіко-математичного моделювання – для розробки та удосконалення методичних підходів щодо планування ефективності діяльності підприємств харчової промисловості з урахуванням впливу інноваційного розвитку (підрозділи 3.2, 3.3); методів регресійного аналізу та економіко-математичного моделювання – для розробки методичних підходів до оцінки якості продукції підприємств харчової промисловості та їх вплив на ефективність діяльності останніх, а також прогнозування змін обсягів виробництва та показників продуктивності праці (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3).

Інформаційну базу дисертаційного дослідження складають закони України, нормативно-правові акти; аналітичні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства

економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства промислової політики України, звітні дані підприємств харчової промисловості.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у виробленні концептуальних підходів і рекомендацій щодо оцінки впливу економічного механізму інноваційного розвитку на ефективність діяльності підприємств харчової промисловості, зокрема:

вперше:

– розроблено методичний підхід до визначення впливу інноваційної складової в економічному механізмі управління інноваційним розвитком на обсяги виробництва продукції, який враховує рівень науково-технічного розвитку у

відповідний момент часу, що дає можливість підприємствам харчової промисловості визначати ефективність своєї діяльності у перспективі;

удосконалено:

– методичний підхід до оцінки якості інноваційної продукції, який на відміну від наявних, має комплексний характер та багаторівневу структуру і містить показники якості, що враховують фізичні властивості продукції, економічні показники, харчову цінність продуктів харчування та показники співвідношення елементів харчової цінності, що дозволяє підприємствам харчової промисловості визначати пріоритети споживачів та забезпечити конкурентоспроможність своєї інноваційної продукції;

– визначення сутності поняття «економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств» як системи взаємопов'язаних підсистем управління, що передбачають застосовувати методи, які використовуються державою; методи, які використовуються керівництвом підприємства; підсистеми забезпечення, організацію, планування, контролю та мотивації інноваційного розвитку підприємств у ринкових умовах;

– концепцію управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості на основі впровадження економічного механізму інноваційного розвитку, яка спрямована на фінансування, матеріальне і трудове забезпечення розвитку, підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості завдяки інноваційній діяльності, що дає змогу змінювати асортимент продукції, підвищувати якість продукції, знижувати витрати виробництва;

– методичний підхід щодо використання результатів самооцінки у процесі управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості, який полягає у можливості визначити стратегічні зміни показників ділової активності;

дістало подальший розвиток:

– визначення сутності поняття «інновації» як результату практичного освоєння нового процесу, продукту або послуги, що є ефективним засобом конкурентної боротьби, оскільки сприяє появі нових потреб, зниженню собівартості продукції, припливу інвестицій, підвищенню іміджу або рейтингу виробника нових продуктів, відкриттю і захопленню нових ринків, у тому числі зовнішніх; трактування поняття «інноваційна діяльність» як такої, що пов'язана з перетворенням ідей-інновацій у новий або вдосконалений продукт, який має нові фізичні, технічні, технологічні та функціональні властивості, що впроваджені на ринку та забезпечують підприємству ефект від використання у практичній діяльності та сутності поняття «інноваційний розвиток», який у подальшому пропонуємо розглядати як ланцюг реалізованих нововведень, який охоплює всі сфери діяльності підприємства (управління, маркетинг, навчання персоналу, фінанси, продаж тощо), впливає на загальний кінцевий результат і забезпечує реалізацію інноваційного потенціалу підприємства у подальшому;

– формування структур інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості, які необхідні для: зміни соціальних взаємовідносин на ньому; розробки нових методів роботи, що їх буде використовувати апарат управління; придбання інновацій; виробництва нових або удосконалених видів продукції, послуг, виробничих процесів, технологій, систем; створення нових механізмів, просування продукції на ринок; пошуку нових ринків і сфер споживання продукції, що позитивно впливатиме на конкурентоспроможність продукції підприємств харчової промисловості.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості практичного використання пропозицій, спрямованих на удосконалення методичних підходів щодо формування та оцінки економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості. Сформульовані висновки та рекомендації здобувача використані у діяльності підприємств харчової промисловості Тернопільської області, зокрема: ТзОВ «Сім-Сім» (довідка №326 від 19.10.2012р.), ДП «Укрспирт» Марилівське МПД (довідка №724/17 від 24.11.2011 р.), ПАТ «Борщівський сирзавод» (довідка № 59 від 01.03.2012 р.), ПП «Альма-Віта» (довідка №366 від 01.11.2012р.) та управлінні економіки Чортківської районної державної адміністрації (довідка №571 від 12.12.2012р.).

Окремі положення і висновки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету (довідка №126-29/3753 від 17.12.2012р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є одноосібно виконаною науковою працею, де викладено авторський підхід до розв'язання актуального наукового завдання щодо формування економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження оприлюднені на науково-практичних конференціях, зокрема на міжнародних науково-практичних конференціях: «Стратегія розвитку підприємництва: теорія, організація, практика» (м. Тернопіль, 2009 р.), «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (м. Тернопіль, 2010 р., 2011 р.), «Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення» (м. Тернопіль, 2010 р.), «Економіка та фінанси в умовах глобалізації; досвід: тенденції та перспективи розвитку» (м. Макіївка, 2010 р.), «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (м. Харків, 2010 р.), «Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни» (м. Макіївка, 2011 р.); «Економіка та ефективна організація фінансових та виробничих процесів» (м. Київ, 2011 р.), «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 2011 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 17 наукових працях загальним обсягом 4,46 д. а. (з них автору належить 4,26 д. а.), з яких основні наукові результати опубліковані у 8 працях (3,05 д. а.), та апробаційного характеру – 9 праць (1,21 д. а.).

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 217 сторінок, з них обсяг основного тексту – 173 сторінки, 3 додатки – 24 сторінки, список використаних джерел – 20 сторінок (196 найменувань). Матеріали дисертації містять 33 рисунка і 39 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади формування економічного механізму управління інноваційним розвитком**» проаналізовано погляди науковців на трактування понять «економічний механізм управління», «інновація», «інноваційна діяльність» та визначено їх основні елементи; досліджено сутнісні характеристики поняття «інноваційний розвиток» та запропоновано його авторське визначення; удосконалено концепцію управління інноваційним розвитком підприємств з урахуванням потреб суспільного розвитку та обмежень використання всіх наявних ресурсів; визначено сутність поняття «економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств»; розкрито концепцію управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості на основі впровадження економічного механізму інноваційного розвитку; запропоновано формування структур інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості в залежності від існуючих проблемних аспектів їх діяльності.

Встановлено, що в ринковій економіці інновації є ефективним засобом конкурентної боротьби, оскільки ведуть до створення нових потреб, зниження собівартості продукції, припливу інвестицій,

підвищення іміджу або рейтингу виробника нових продуктів, відкриття і захоплення нових ринків, у тому числі і зовнішніх.

Запропоновано визначати інноваційну діяльність як вид діяльності, що пов'язаний з трансформацією ідей-інновацій у новий вдосконалений продукт, впроваджений на ринку; у новий або вдосконалений технологічний процес, використаний в практичній діяльності; у новий підхід до соціальних послуг. Інноваційна діяльність включає цілий комплекс наукових, технічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів.

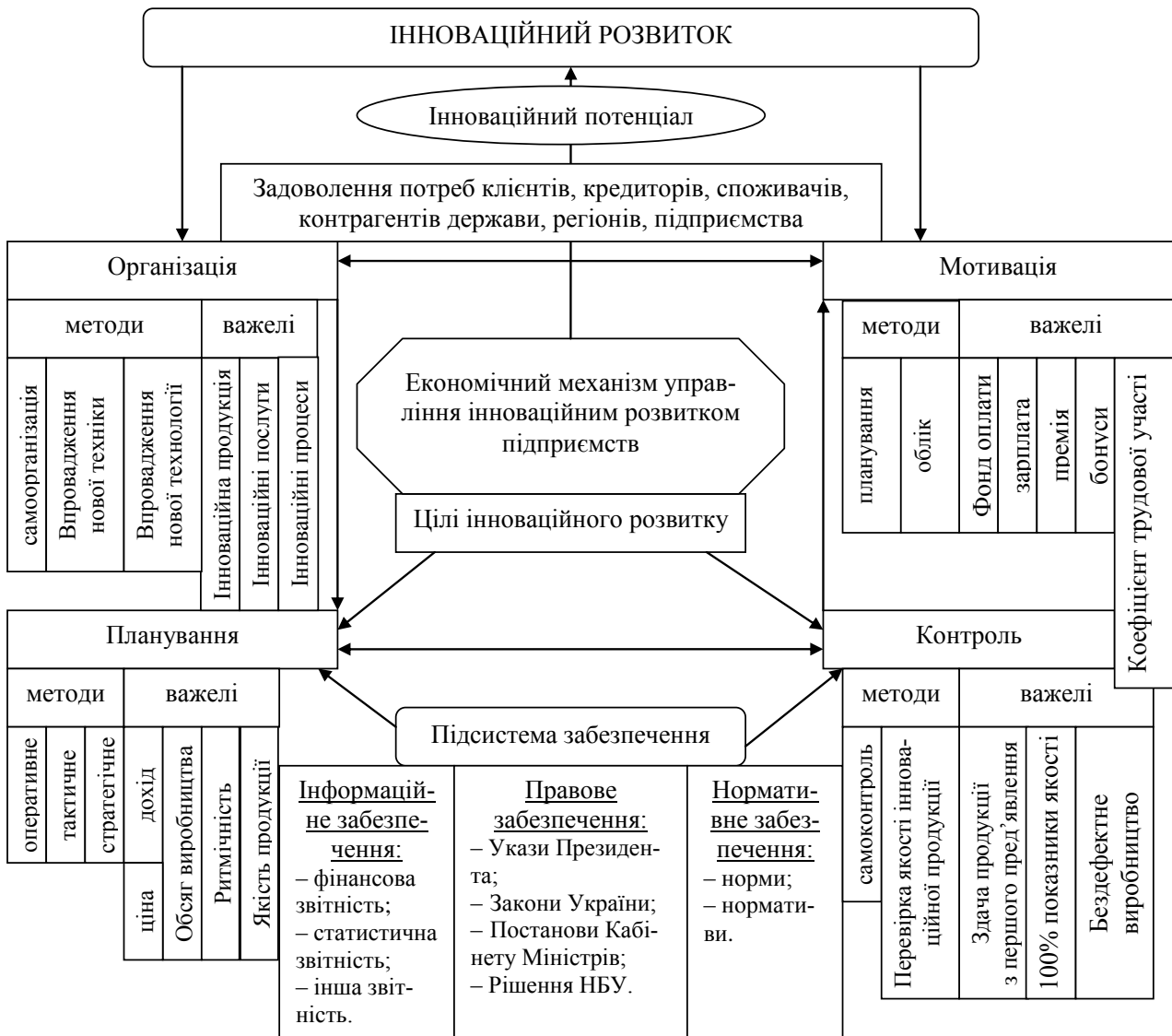
Реалізація інноваційної моделі розвитку економіки вимагає дослідження різноманітних об'єктів та явищ як складного і багатофункціонального механізму, що не обмежується відтворенням змін лише у науці, техніці, технології, а поєднує інвестиційну, фінансову, грошово-кредитну політику. Саме існування даних факторів вимагає удосконалення механізму управління інноваційним розвитком як на рівні національного господарства, так і регіонів та їх підприємств.

Під інноваційним розвитком запропоновано розглядати ланцюг реалізованих нововведень. Визначено, що інноваційний розвиток буде успішним, коли охоплює не одну вузьку область (виробництво сирів, хліба), а включає також сфери, що впливають на загальний кінцевий результат діяльності підприємств (управління, маркетинг, навчання персоналу, фінанси). Отже, інноваційний розвиток повинен носити комплексний характер.

Інноваційний розвиток – це не тільки основний інноваційний процес, але і розвиток системи чинників і умов, які необхідні для його здійснення, тобто формування інноваційного потенціалу. З огляду на це, для розробки економічного механізму інноваційного розвитку підприємств, розроблено концепцію, яка враховує потреби суспільного розвитку та обмеження, що пов'язані з використанням усіх наявних ресурсів.

Запропонована концепція управління включає принципи управління, критерії вибору пріоритетних напрямків інноваційного розвитку, пріоритети інноваційного розвитку, стимулювання інноваційного розвитку, а також форми, методи та інструменти управління інноваційним розвитком. Обмеження враховують не лише наявні ресурси, але і організаційно-правове забезпечення інноваційного розвитку.

Враховуючи визначення сутності понять «механізм управління» та «інноваційний розвиток», запропоновано трактувати поняття «економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств» як систему взаємопов'язаних підсистем управління, які включають методи, що використовуються державою, методи, що використовуються керівництвом підприємства, підсистему забезпечення, організацію, планування, контроль та мотивацію інноваційного розвитку підприємств в умовах формування ринкового середовища. З огляду на це розкрито економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств

Даний механізм орієнтований на фінансування, матеріальне і трудове забезпечення новизни у сфері створення засобів виробництва, споживчих виробів, організації праці, маркетингового обслуговування. У стратегії інновацій, що

базується на впровадженні новизни в технологію виробництва продукції, даний механізм важливо підпорядкувати зниженню витрат. Водночас має витримуватися лінія щодо заміни асортименту і підвищення якості продукції підприємств харчової промисловості.

Виходячи із визначеного механізму, запропоновано концепцію управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості, яка враховуючи нормативно-правове забезпечення та принципи управління направлена на вирішення завдання формування ефективної системи планування і контролю за якістю інноваційної продукції для досягнення мети діяльності підприємства, а саме: формування інноваційного портфелю та інноваційної політики підприємства на основі системи державних стандартів та моніторингу внутрішнього і зовнішнього середовищ, забезпечення розвитку і підвищення конкурентоспроможності продукції і підприємства на основі інноваційної діяльності.

У другому розділі «Аналіз економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості» досліджено інновації як важливий фактор розвитку та вагомості їх впровадження у діяльність підприємств харчової промисловості; всебічно проаналізовано стан показників інноваційної діяльності на підприємствах харчової промисловості та окреслено перспективи розвитку, що повинні бути в центрі сучасних ринкових відносин досліджуваної галузі Тернопільської області; охарактеризовано особливості функціонування економічного механізму управління

інноваційним розвитком на підприємствах харчової промисловості; проаналізовано вплив економічного механізму на конкурентоспроможність продукції і кінцеві результати діяльності суб'єктів господарювання.

Встановлено, що в Україні існує нормативно-правове поле, що визначає основи розвитку інноваційної, наукової та науково-технічної діяльності. Однак з кінця 90-х років як у країні в цілому, так і в Тернопільській області простежується тенденція зниження інноваційної активності підприємств (рис. 2.).

Рис. 2. Динаміка питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації в Україні та Тернопільській області за 2000-2011рр.

Визначено, що у 2011 р. в Україні здійснювалися нововведення 12,8% підприємств від загальної кількості проти 14,8% у 2000 р. На Тернопільщині в 2006 і 2007 рр. займалися інноваційною діяльністю лише 3,6% і 9,6% промислових підприємств відповідно, однак, незважаючи на економічну кризу, спостерігається чітка тенденція збільшення даного показника у 2011р. на 4,7% порівняно з 2008 р.

Ситуація щодо реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової в Україні за 2000-2007 рр. є більш стійкою. З іншого боку, частка обсягу реалізованої інноваційної продукції, яка вироблена в Тернопільській області за 2007 р. складає всього 1,0%. Про низьку активність промислових підприємств регіону свідчить величина впроваджених нових технологічних процесів та освоєних інноваційних видів продукції.

При цьому на підприємствах Тернопільської області спостерігалось збільшення у 2011 р. порівняно з 2009 р. сума витрат на внутрішні НДР та дослідження і розробки на 1214,4 тис. грн. або 57,9% та 1114,9 тис. грн. або 50,7%. Аналогічна ситуація спостерігалась і по інших витратах, які знизились порівняно з 2009 р. на 5230 тис. грн. або 80,96%.

Інноваційна активність підприємств залежить від обсягів фінансування інноваційних процесів. Так, темпи зростання загальної суми витрат на розвиток інновацій підприємств Тернопільської області є нестабільними. Упродовж 2000-2002 рр. обсяги фінансування зменшилися від 3585,0 тис. грн. до 1554,9 тис. грн. відповідно. Проте, незважаючи на період спаду, в останні роки спостерігалась стала тенденція до зростання загальної суми витрат на розвиток інновацій. Зокрема, обсяги фінансування за 2007 р. (19258,4 тис. грн.) порівняно з 2004 р. (3250,0 тис. грн.) зросли приблизно у 6 разів. У 2010 р. спостерігалась тенденція щодо зниження загальних витрат на розвиток інноваційних процесів до 8100,2 млн. грн. з 48679,6 млн. грн. у 2009 р., у 2011 р. порівняно з 2010 р. збільшилися у 8,5 рази і становить 69589,3 тис. грн., що є для підприємств Тернопільської області досить позитивним.

Визначено, що обсяг реалізованої продукції підприємств харчової промисловості України

у 2010 р. зріс порівняно з 2009 р. на 33024,2 млн. грн. або 20,7%, з 2008 р. – на 52681,9 млн. грн. або 37,66%, з 2007 р. – на 82614,4 млн. грн. або 75,13%, що є позитивним для даних підприємств, а також свідченням спрямованості інновацій на інтенсивний розвиток підприємств досліджуваної галузі, що забезпечує зростання обсягів реалізації інноваційної продукції. Зокрема, у Тернопільській області в 2010 р. порівняно з 2009, 2008, та 2007 рр. обсяг реалізованої промислової продукції зріс на 262904,8 тис. грн. або 5,04%, 328177,1 тис. грн. або 6,37%, 1537534 тис. грн. або 39,04 відповідно. При цьому змінилася структура обсягу реалізованої продукції підприємствами харчової промисловості у 2010 р. порівняно з 2009 р., яка зросла на 1,1%; порівняно з 2008 р. зростання склало 2,2%. Така ситуація є підтвердженням того, що на підприємствах харчової промисловості Тернопільської області, з метою забезпечення зростання обсягів реалізованої продукції для задоволення потреб населення, необхідно впроваджувати інновації для забезпечення їх інноваційного розвитку.

Підприємства харчової промисловості Тернопільської області за останні два роки (2010-2011 рр.) за рахунок власних коштів розширювали ринки збуту своєї продукції, що позитивно вплинуло на дохід від реалізації продукції (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників діяльності підприємств харчової промисловості Тернопільської області за 2010-2011 рр.

Назва підприємства	Чистий дохід від реалізації, тис. грн.		Собівартість реалізованої продукції тис. грн.		Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
ТзОВ «Сім-Сім»	44927	40675	40998	37128	0,91	0,91
ПАТ «Борщівський сирзавод»	75746	82150	66594	73452	0,88	0,89
ПП «Альма-Віта»	84285	86641	74110	76704	0,88	0,89
ПрАТ «Тернопільський молокозавод»	253119	265130	211275	220350	0,83	0,83
ДП «Укрспирт» Марилівське МПД	205450	228964	153983	171432	0,75	0,74
ДП «Укрспирт» Залозецьке МПД	63348	73597	47590	55320	0,75	0,75

Перешкоди фінансового, політичного, правового, організаційного характеру виникають на шляху здійснення безперервного та ефективного інноваційного розвитку підприємств. Держава повинна проводити різносторонню політику нововведень, оскільки інновації є результатом комплексу заходів наукового, організаційного, економічного, фінансового, технічного та іншого спрямування. Тому для забезпечення стабільності, конкурентоспроможності та рентабельності підприємств будь-які вжиті заходи повинні бути взаємопов'язаними та своєчасно реалізованими.

Впровадження інновацій розглядається науковцями і керівниками як єдиний спосіб підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості, підтримка високих темпів розвитку і рівня прибутковості. Тому підприємства харчової промисловості, долаючи економічні труднощі, почали своїми силами вести розробки в області продуктивних і технологічних інновацій.

Зміна вимог покупців до якості товарів і послуг, зростаюче різноманіття нової продукції з одночасним скороченням часу її виведення на ринок, посилення конкуренції, викликають необхідність адекватного реагування з боку товаровиробників на зміни зовнішнього середовища.

Серед різних методів і засобів посилення конкурентного статусу підприємств харчової промисловості особливе місце займає активізація інноваційних процесів, головна частина яких – створення нової продукції, послуг, інформації, інтелектуальних цінностей, тобто новаторський процес постійного пошуку нових

можливостей, уміння використовувати для вирішення постійних завдань нові матеріали та інтелектуальні ресурси з самих різних джерел.

Отже, тільки впровадження й успішне функціонування економічного механізму управління інноваційним розвитком забезпечить ефективну діяльність підприємств харчової промисловості, що, у свою чергу, сприятиме економічному зростанню, підтримці необхідного рівня прибутку; підвищенню конкурентоспроможності товарів; зниженню виробничих витрат; можливості створення додаткових джерел грошового потоку.

У третьому розділі «Удосконалення економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості» розроблено методичний підхід до визначення ефективності діяльності підприємств з урахуванням інноваційного розвитку у перспективі; удосконалено методичний підхід до оцінки якості інноваційної продукції та запропоновано використання результатів самооцінки у процесі управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості.

Визначено, що для забезпечення ефективного управління підприємств харчової промисловості, підвищення ефективності їх діяльності необхідно впроваджувати комплексну оцінку інноваційного розвитку підприємств. Така комплексна оцінка можлива лише в тому випадку, коли підприємства харчової промисловості забезпечать впровадження механізму оцінки інноваційного розвитку. Такий комплексний підхід до оцінки інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості включає оцінку якості продукції, що за умов ринку та жорсткої конкурентної боротьби є визначальним моментом для підприємств харчової промисловості.

Встановлено, що інноваційний розвиток підприємств впливає на забезпечення якості інноваційної продукції. Тому запропоновано комплексний підхід до визначення її якості, який представляє єдину сукупність більш простих якісних показників, а саме: органолептичних, економічних, технологічних та харчової цінності.

На прикладі продукції ПАТ «Борщівський сирзавод», враховуючи дані анкетного опитування, розраховано середнє значення органолептичного показника, який для всіх споживачів він складає – 9,44 бала; економічного показника – 8,17 бала; харчової цінності – 6,44 бала; показника технологічності – 2,94 бала. Визначено, що для споживача зовнішній вигляд з органолептичних якостей має найбільше значення. Серед показників харчової цінності найбільше значення має калорійність. Встановлено, що найбільш значимим для споживачів з одиничних показників якості продукту є його ціна. Більше 30% опитуваних вважають найбільш важливим у сирах вміст жиру.

В оцінці якості можливі два підходи. Перший пов'язаний з визначенням кількісних значень якості. Другий – пов'язаний з визначенням рівня якості сирних виробів (%).

Аналіз результатів розрахунку показує, що кількісна оцінка якості масових видів напівтвердих, м'яких, плавних та ропних дуже близька до еталону. Коливання знаходяться у межах 5-8%, тобто в границях похибки.

Даний методичний підхід щодо оцінки рівня якості продукції харчової промисловості Тернопільської області є універсальним, оскільки дозволяє здійснити кількісну оцінку та оцінити рівень якості продукції будь-якого підприємства харчової промисловості.

Виходячи в цілому із сучасного етапу розвитку української економіки, актуальнішими стають завдання щодо удосконалення стилів менеджменту та впровадження сучасних підходів і моделей управління вітчизняними підприємствами. Встановлено, що сьогодні самооцінку слід сприймати як критичний самоаналіз, який разом з бенчмаркінгом повинен бути невід'ємною частиною управління діяльністю підприємств харчової промисловості.

У дисертації акцентовано, що модель управління може і повинна мінятися для конкретного підприємства харчової промисловості, зважаючи на специфіку його діяльності. З іншого боку, модель універсальна і не вимагає ніяких змін. На початку практики застосування самооцінки найпростіше використовувати стандартну модель і порівнювати свої результати з результатами інших підприємств, що проводять аналогічну самооцінку.

У процесі самооцінки для підприємств харчової промисловості рекомендовано проводити аналіз ділової активності, який характеризується показниками рентабельності, фондівдачі,

фондомісткості, витрат на 1 грн. реалізованої продукції. На основі проведеного дослідження бачимо, що на підприємствах харчової промисловості Тернопільської області спостерігається тенденція щодо зростання рентабельності виробництва.

З метою впровадження на підприємствах досліджуваної галузі моделі досконалості, яка базується на концепції безперервного навчання і інноваційного поліпшення, використано результати самооцінки та спрогнозовано показники ділової активності на 2014-2015 рр., використовуючи методи статистичного аналізу і трендові зміни чистого доходу від реалізації, собівартості реалізованої продукції, валового прибутку та рентабельності виробництва підприємств харчової промисловості Тернопільської області за 2006-2011 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Прогнозування показників діяльності підприємств харчової промисловості Тернопільської області на 2014-2015 рр.

Назва підприємства	Чистий дохід від реалізації, тис. грн.		Собівартість, тис. грн.		Валовий прибуток, тис. грн.		Рентабельність виробництва, %	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
ТзОВ «Сім-Сім»	43150,6	44263,1	39120,3	40125,2	4030,3	4137,9	9,9	5,3
ПАТ «Борщівський сирзавод»	112140,4	120736,1	103960,7	109145,1	8179,7	11591,0	7,8	10,6
ПП «Альма-Віта»	97181,7	103350,6	89605,3	94110,2	7576,4	9240,4	8,4	9,8
ПрАТ «Тернопільський молокозавод»	305124,2	312350,1	243050,4	246138,3	62073,8	66211,8	25,5	26,9
ДП «Укрспирт» Марилівське МПД	331350,1	367200,4	274510,3	311680,0	56839,8	65520,4	20,7	21,7
ДП «Укрспирт» Залозецьке МПД	105932,0	113345,7	82163,1	86350,9	23768,9	27994,8	28,9	31,2

У дисертації встановлено, що підприємства харчової промисловості будуть працювати ефективно у тому випадку, коли впроваджуватимуть інноваційні основні фонди. Впровадження нового обладнання на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод» призвело до скорочення часу на виготовлення масла/спредів і виключило повністю втручання людини на стадіях виробництва.

Міра новизни обладнання, що використовується на підприємстві, визначає продуктивність даного підприємства та його рівень науково-технічного розвитку. Модель з ендогенним завданням процесів створення і розповсюдження знань передбачає визначення обсягів виробництва в залежності від складової інноваційного розвитку. Випуск продукції підприємства в такому разі характеризується функцією такого виду:

$$ОВП_t = \bar{P}_{нтр_t} \times ОФ_{іннов_t}^\alpha \times ЧП_{ОВП_t}^\beta, \quad 0 < \alpha < 1, \beta > 0, \quad (1)$$

де $ОВП_t$ – випуск інноваційної продукції підприємства;

$ОФ_{іннов}$ – вартість основних фондів, на яких виробляється інноваційна продукція;

$ЧП_{ОВП_t}$ – чисельність персоналу, зайнятого у випуску інноваційної продукції.

Параметр $\bar{P}_{нтр_t}$ представляє рівень науково-технічного розвитку підприємства у момент часу t і його можна трактувати як сукупну факторну продуктивність.

Випуск продукції підприємства в розрахунку на одного працюючого, тобто продуктивність праці з урахуванням інноваційного розвитку підприємства харчової промисловості, представлено у такій формі:

$$ПП_{іннов_t} = \left(\frac{ОФ_{іннов_t}}{ЧП_t} \right)^\alpha \cdot чп_{ОВП}^\beta \cdot \bar{P}_{нтр_t}, \quad (2)$$

де $ПП_{іннов,t} = \frac{ОВП_t}{ЧП_t}$ – випуск інноваційної продукції підприємства на одного працюючого;

$чп_{ОВП} = \frac{ЧП_{ОВП,t}}{ЧП_t}$ – доля персоналу, зайнятого у виробництві інноваційної продукції.

Параметри α і β характеризують технологію, що використовується підприємством при виробництві продукції, в різних галузях дані показники можуть мати різні значення.

Застосовуючи методичний підхід щодо оцінки впливу інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості на ефективність їх діяльності, на основі регресійного аналізу отримано з високою достовірністю, рівною 0,97869259, значення невідомих коефіцієнтів функції (2): $\alpha = 0,264964$; $\beta = 1,226196$ та $\bar{P}_{нтр,t} = e^{8,948398}$, тобто загальний вид функціональної залежності продуктивності праці від інноваційного розвитку на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод» матиме вигляд:

$$ПП_t = \left(\frac{ОФ_t}{ЧП_t} \right)^{0,264964} чп_{ОВП}^{1,226196} e^{8,948398} \quad (3)$$

Автором визначено, що підприємство ПрАТ «Тернопільський молокозавод» у 2006-2011 рр. мав показник $\bar{P}_{нтр,t}$, рівний $e^{8,948398} > 1$ і це є свідченням того, що даний суб'єкт господарювання активно впроваджував інноваційне обладнання та інноваційні технології, що позитивно впливало на ефективність його діяльності.

На основі одержаної функціональної залежності по підприємству ПрАТ «Тернопільський молокозавод» здійснено прогнозування показників ефективності діяльності підприємства на 2012-2015 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

**Прогнозування показників ефективності діяльності
ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на 2012-2015 рр.**

Роки	ОВП	ОВП іннов	ОФ	ОФ іннов	ЧП	ЧП іннов	чп _{ОВП}	ПП іннов	ПП
2012	469043,23	106772,2	63262,3	11065	355	12	0,034	300,77	1321,25
2013	559643,35	101252,3	71852,6	10691,5	351	13	0,037	288,47	1594,4
2014	591345,6	98343,4	79368,2	10123,6	348	13	0,037	282,5	1699,3
2015	645323,8	96454,1	88467,6	9854,2	344	14	0,04	280,3	1875,9
Абсолютні відхилення									
2013/2012	90600,1	-5519,9	8590,3	-370,5	-4,00	1,00	0,003	-12,3	273,15
2014/2013	31702,05	-2908,9	7515,6	-567,9	-3	0	0	-5,97	104,9
2015/2014	53978,2	-1889,3	9099,4	-269,4	-4	1	0,003	-1,6	176,5
Відносні відхилення									
2013/2012	19,3	-5,1	13,6	-3,3	-1,1	8,3	8,8	-4,08	20,67
2014/2013	6,0	-3,0	10,4	-6,0	7,0	0	0	-3,0	6,5
2015/2014	9,0	-2,0	11,0	-3,0	-2,0	7,0	8,0	-1,0	10,0

Запропонована методика обґрунтована і для інших підприємств харчової промисловості Тернопільської області. Вона дозволяє визначати вплив інноваційного розвитку підприємств на показники ефективності їх діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо формування економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості. Узагальнення та систематизація результатів

дослідження дозволили сформулювати такі висновки та рекомендації:

1. На сучасному етапі розвитку науковцями значна увага приділяється поняттю «інноваційний розвиток», оскільки з його допомогою підприємство здатне підтримувати свою конкурентоспроможність на ринку. Ефективне використання можливостей інноваційного розвитку може розглядатися як один з основних варіантів підтримки конкурентоспроможності підприємства. З огляду на це запропоновано розглядати поняття «інновації» як результат практичного освоєння нового процесу, продукту або послуги, що є ефективним засобом конкурентної боротьби, оскільки веде до появи нових потреб, зниження собівартості продукції, припливу інвестицій, підвищення іміджу або рейтингу виробника нових продуктів, відкриття і захоплення нових ринків, у тому числі зовнішніх; визначено, що «інноваційна діяльність» – це діяльність, яка пов'язана із трансформацією ідей-інновацій у новий досконалий продукт, упроваджений на ринку; у новий або вдосконалений технологічний процес, використаний у практичній діяльності; у новий підхід до соціальних послуг.

Дослідження сутності поняття «інноваційний розвиток» дозволило запропонувати в подальшому розглядати його як ланцюг реалізованих нововведень, який охоплює не одну вузьку галузь, а сфери, що впливають на загальний кінцевий результат діяльності підприємства.

2. Дослідивши генезу економічної думки щодо формування економічного механізму управління підприємством харчової промисловості, запропоновано розглядати його як систему взаємопов'язаних підсистем управління, що передбачають методи, які використовуються державою; методи, які використовуються керівництвом підприємства; підсистему забезпечення, організації, планування, контролю й мотивації інноваційного розвитку підприємств в умовах формування ринкового середовища.

3. Економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості – основна складова господарського механізму, що передбачає наявність сукупності економічних методів, способів, форм, інструментів і важелів, за допомогою яких здійснюється управління економічним розвитком і відносинами з метою ефективного впливу на кінцеві результати діяльності підприємства. Запропоновано концепцію управління інноваційним розвитком на основі впровадження його економічного механізму, що спрямована на підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств харчової промисловості на основі інноваційної діяльності і дозволяє змінювати асортимент продукції, підвищувати її якість, знижувати витрати виробництва, забезпечуючи досягнення позитивних фінансових результатів.

4. З метою реалізації концепції управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості розроблено структури інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості, які необхідні для: зміни соціальних стосунків на підприємстві; розробки нових методів роботи, що їх буде використовувати апарат управління; придбання інновацій; виробництво нових або удосконалення видів продукції, послуг, виробничих процесів, технологій, систем; створення нових механізмів, просування продукції на ринок; пошук нових ринків і сфер споживання продукції, що буде позитивно впливати на конкурентоспроможність продукції підприємств харчової промисловості.

5. В процесі здійснення аналізу стану інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості Тернопільської області за 2006-2011 рр., виявлено нестабільність тенденції. Основною причиною зниження показників інноваційної діяльності є: відсутність достатніх джерел фінансування, високі кредитні ставки, брак інформації про ринки збуту, слабка зацікавленість виробників у впровадженні нових розробок, нестача коштів для розроблення та впровадження нововведень недосконалість податкової системи, міграція фахівців високого рівня та науковців. Однак застосування економічного механізму управління інноваційним розвитком на підприємствах досліджуваної галузі дозволило за рахунок власних коштів розширити ринки збуту, що позитивно вплинуло на дохід від реалізації продукції.

6. Інноваційний розвиток підприємств впливає на забезпечення якості інноваційної продукції. З огляду на це удосконалено методичний підхід до оцінки якості інноваційної продукції, який має комплексний характер та багаторівневу структуру і містить систему показників якості, котрі враховують фізичні властивості продукції, економічні показники, харчову цінність продуктів та показники

співвідношення елементів харчової цінності, що дозволяє підприємствам харчової промисловості визначати найбільш значимі для споживачів уподобання та забезпечити конкурентоспроможність інноваційної продукції.

7. З метою впровадження на підприємствах харчової промисловості моделі досконалості, яка базується на концепції безперервного навчання й інноваційного покращення, запропоновано використовувати результати самооцінки у процесі управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості, який полягає у можливості визначити стратегічні зміни показників ділової активності. Використовуючи методи статистичного аналізу, розраховано трендові зміни чистого доходу від реалізації, собівартості реалізованої продукції, валового прибутку та рентабельності виробництва підприємств харчової промисловості Тернопільської області за 2006-2011 рр. і на їх результатах спрогнозовано показники ділової активності досліджуваних підприємств на 2012-2015 рр.

8. Конкурентоспроможність та ефективність діяльності підприємств харчової промисловості залежить від впровадження нововведень у їх практичну діяльність. З огляду на це розроблено методичний підхід до визначення впливу інноваційної складової в економічному механізмі управління інноваційним розвитком на обсяги виробництва продукції, який враховує у загальній виробничій функції рівень науково-технічного розвитку у відповідний момент часу, що дає можливість підприємствам харчової промисловості визначати ефективність своєї діяльності у перспективі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Дерманська Л. В. Аналіз стану та перспективи інноваційного розвитку промислових підприємств Тернопільської області / Л. В. Дерманська // Інноваційна економіка. – Тернопіль, 2009. – № 1(11). – С. 194-198. (0,37 д. а.).

2. Дерманська Л. В. Роль інновацій в забезпеченні конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємств / Л. В. Дерманська // Комунальне господарство міст : наук.-техн. збір. – Харків : ХНАМГ, 2010. – Вип. 96. – С. 125-133. – (Серія : Економічні науки). (0,41 д. а.).

3. Дерманська Л. В. Інноваційний потенціал підприємства як основа забезпечення якості продукції / Л. В. Дерманська // Сталий розвиток економіки. – Хмельницький, 2011. – № 2(5). – С. 162-168. (0,41 д. а.).

4. Дерманська Л. В. Необхідність інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості / Л. В. Дерманська // Економічні науки. – Луцьк, 2011. – Вип. 8 (29). – Ч. II. – С. 318-327. (Серія : «Облік і фінанси») (0,44 д. а.).

5. Дерманська Л. В. Теоретичні засади формування концепції інноваційного розвитку підприємств / Л. В. Дерманська // Інноваційна економіка. – Тернопіль, 2011. – 6[25]. – С. 171-175. (0,35 д. а.).

6. Дерманська Л. В. Функціонування економічного механізму управління інноваційними процесами підприємств / Л. В. Дерманська // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – 2011. – Вип. II (42). – С. 174-180 (Серія : Економічні науки). (0,47 д. а.).

7. Дерманська Л. В. Використання результатів самооцінки у процесі управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості / Л. В. Дерманська, А. М. Тибінь, // Економічний аналіз: Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету / За ред. проф. Шкарабана С. І. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2011. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 325-330. (0,39 д. а.). (Особистий внесок автора 0,19 д. а. Автором здійснено аналіз та розраховано трендові зміни ділової активності підприємств Тернопільської області).

8. Дерманська Л. В. Прогнозування ефективності діяльності підприємств харчової

промисловості з урахуванням інноваційного розвитку / Л. В. Дерманська // Облік і фінанси АПК. – Київ, 2012. – №1. – С. 145-148. (0,41 д. а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

9. Дерманська Л. В. Особливості національної інноваційної системи в умовах глобалізації / Л. В. Дерманська // Стратегія розвитку підприємництва: теорія, організація, практика : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 12-13 березня 2009р.). – Тернопіль : Вектор, 2009. – Ч. 2. – С. 134-136. (0,12 д. а.).

10. Дерманська Л. В. Модель досконалості EFQM – ефективний інструмент досягнення успіху підприємства / Л. В. Дерманська // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті : національна ідентичність та тенденції глобалізації : матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених (м. Тернопіль, 25-26 лютого 2010 р.) – Тернопіль : «Економічна думка», 2010. – Ч. 1. – С. 176-177. (0,12 д. а.).

11. Дерманська Л. В. Якісне управління персоналом в умовах інноваційного розвитку / Л. В. Дерманська // Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 15-16 квітня 2010 р.). – Тернопіль : «Економічна думка», 2010. – С. 287-290. (0,2 д. а.).

12. Дерманська Л. В. Забезпечення якості продукції в контексті використання інноваційних можливостей / Л. В. Дерманська // Економіка та фінанси в умовах глобалізації; досвід: тенденції та перспективи розвитку : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Макіївка, 21-23 квітня 2010 р.). – Макіївка, 2010. – Т.3. – С. 55-58. (0,13 д. а.).

13. Дерманська Л. В. Роль інновацій в забезпеченні конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємств України / Л. В. Дерманська // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20-22 жовтня 2010 р.). – Харків : ХНАМГ, 2010. – С. 238-242. (0,17 д. а.).

14. Дерманська Л. В. Проблеми формування ефективної регіональної інноваційної політики / Л. В. Дерманська // Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Макіївка, 16-17 лютого 2011 р.). – Макіївка, 2011. – Т.1. – С. 158-160. (0,12 д. а.).

15. Дерманська Л. В. Особливості економічного управління інноваційними процесами підприємств / Л. В. Дерманська // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації : матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 24-25 лютого 2011 р.). – Тернопіль, 2011. – Ч. 1 – С. 183-185. (0,13 д. а.).

16. Дерманська Л. В. Методичні підходи до оцінки техніко-організаційного рівня виробництва підприємств харчової промисловості / Л. В. Дерманська // Економіка та ефективна організація фінансових та виробничих процесів : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21-23 жовтня 2011 р.). – Київ, 2011. – С. 46-49. (0,12 д. а.).

17. Дерманська Л. В. Методичні підходи до оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємств / Л. В. Дерманська // Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (2 грудня 2011р.). – Луцьк : РВВ Луцького національного технічного університету, 2011. – Вип. 4. – С.133-135. (0,1 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Дерманська Л. В. Економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка і управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний економічний університет, Міністерство освіти і науки України, Тернопіль, 2013.

У дисертації розроблено методичний підхід до визначення показників продуктивності праці персоналу, який зайнятий обслуговуванням і виробництвом інноваційної продукції, що робить можливим визначення обсягів виробництва й ефективності діяльності підприємств харчової промисловості з урахуванням інноваційної складової у перспективі.

Визначено поняття економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств та досліджено його складові.

Проаналізовано стан інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості та досліджено вплив економічного механізму на конкурентоспроможність продукції і кінцеві результати діяльності підприємств харчової промисловості.

Запропоновано методичний підхід до оцінки якості інноваційної продукції, що має комплексний характер та багаторівневу структуру і містить систему показників якості продукції.

Ключові слова: інноваційний розвиток, економічний механізм, конкурентоспроможність, управління, харчова промисловість.

АННОТАЦИЯ

Дерманская Л. В. Экономический механизм управления инновационным развитием предприятий пищевой промышленности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный экономический университет, Министерство образования и науки Украины, Тернополь, 2013.

Диссертационная работа посвящена развитию теоретических положений и выработке концептуальных подходов и научных рекомендаций относительно оценки влияния экономического механизма инновационного развития на эффективность деятельности предприятий пищевой промышленности.

Проанализированы взгляды ученых на трактовку понятий «инновация», «инновационная деятельность» и определены их основные элементы. Исследованы существенные характеристики «инновационного развития» и предложено авторское определение данной экономической категории.

Определена сущность экономического механизма управления инновационным развитием предприятий как система взаимосвязанных подсистем управления, которые включают методы, используемые государством, руководством предприятия, подсистемы обеспечения, организации, планирования, контроля и мотивации инновационного развития предприятий в рыночных условиях.

Усовершенствована концепция управления предприятием пищевой промышленности на основе внедрения экономического механизма управления инновационным развитием, которая, учитывая нормативно-правовое обеспечение и принципы управления, направлена на решение задания формирования эффективной системы планирования и контроля по качеству инновационной продукции для достижения цели деятельности предприятия.

Предложено формирование структуры инновационного потенциала предприятий пищевой промышленности, которые необходимы для изменения социальных взаимоотношений; разработки новых методов работы, которые будут использовать аппарат управления; приобретение инноваций; производства новых или усовершенствованных видов продукции, услуг, производственных процессов, технологий, систем; создание новых механизмов, продвижения продукции на рынок.

Всесторонне проанализированы состояние показателей инновационной деятельности на предприятиях пищевой промышленности и перспективы развития, которые должны быть в центре современных рыночных отношений предприятий пищевой промышленности Тернопольской области.

Определены особенности функционирования экономического механизма управления инновационным развитием на предприятиях пищевой промышленности и проанализировано влияние экономического механизма на конкурентоспособность продукции и конечные результаты

деятельности предприятий пищевой промышленности.

Разработан концептуальный подход к определению показателей производительности труда персонала, который занят обслуживанием и производством инновационной продукции, которая делает возможным определение объемов производства и эффективности деятельности предприятий пищевой промышленности с учетом инновационной составляющей в перспективе.

Усовершенствован методический подход к оценке качества инновационной продукции, который имеет комплексный характер и многоуровневую структуру и содержит показатели качества, учитывающие физические свойства продукции, экономические показатели, пищевую ценность продуктов питания и показатели соотношения элементов пищевой ценности, что позволяет предприятиям пищевой промышленности определять приоритеты потребителей и обеспечить конкурентоспособность своей инновационной продукции.

Ключевые слова: инновационное развитие, экономический механизм, конкурентоспособность, управление, пищевая промышленность.

ANNOTATION

Dermanska L. V. Economic mechanism of management innovative development of enterprises of food industry. – Printed as manuscript.

Dissertation for a candidate degree in the field of Economic Sciences by speciality 08.00.04 – Economy and management of enterprises (due to the types of economic activity). – Ternopil National Economic University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2013.

In the dissertation it is elaborated the conceptual approach to the determination of indexes of the labor productivity of staff, which is busy servicing and producing innovative goods which makes possible the determination of amounts of production and efficiency of activity of enterprises of food industry considering the innovative component in the future.

A concept of economic mechanism of the management of innovative development of enterprises is determined and its constituents are investigated.

The state of innovative development of enterprises of food industry is analysed and the influence of economic mechanism on the competitiveness of products and final results of activity of enterprises of food industry is researched .

The methodical approach is improved and offered for the estimation of quality of innovative products that has complex character and multilevel structure and contains the system of indexes of quality of products.

Keywords: innovative development, economic mechanism, competitiveness, management, food industry.

Підписано до друку 16.04.2013 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Зам. №А011-13. Тираж 150 прим.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
До державного реєстру видавців ДК №3467 від 23.04.2009 р.

Віддруковано у ВПЦ "Економічна думка ТНЕУ"
46020 Тернопіль, вул. Львівська, 11
тел. (0352) 47-58-72